

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Miljöskydds enheten
Cecilia Niklasson
010-22 44 685

Delg. kv. ✓

BESLUT
2014-10-21

Diarienummer
567-26890-2013

Sida
1(8)

Kungälv kommun
442 81 Kungälv

Beslut i frågan om skyldighet att inrätta verksamhetsområde för vatten och avlopp i Harestad, Kungälv kommun

Beslut

Länsstyrelsen förelägger med stöd av 51 § lag (2006:412) om allmänna vattentjänster Kungälv kommun att för fastigheterna inom områdena enligt till beslutet bifogad karta (se bilaga 1), bestämma verksamhetsområde för spillvatten och dricksvatten samt att se till att behovet snarast, dock senast den 31 december 2024 tillgodoses genom en allmän va-anläggning.

Bakgrund

Länsstyrelsen tog den 8 juli 2013 emot en begäran från Anna Vainio, fastighetsägare till Nereby 2:17 i Kungälv kommun om att Länsstyrelsen ska pröva Kungälv kommuns ansvar enligt Lagen om allmänna vattentjänster att tillhandahålla vatten och avlopp för deras område. Anna anger att det år 1999 genomförts en förstudie som visar på behovet av en samlad lösning för alla fastigheter. Området är tätbebyggt och det är mycket svårt att hålla nödvändiga skyddsavstånd om alla fastigheter har eget wc-avlopp.

Till begäran bifogas en karta över delar av det avsedda området. Anna meddar dock att problem är relaterat till hela kustområdet i Harestad, från Sjöhed till Korseberget (Sjöhedsområdet).

Länsstyrelsen har begärt in och erhållit yttrande från kommunens Miljö- och byggnadsnämnd samt från kommunen i egenskap av ansvarig för de allmänna vattentjänsterna i kommunen. Anna Vainio har fått ta del av dessa yttranden.

Länsstyrelsen har kommunicerat kommunen och Miljö- och byggnadsnämnden ett förslag på beslut där kommunen föreläggs att bestämma verksamhetsområde samt att se till att behovet av spillvatten och dricksvatten tillgodoses genom en allmän va-anläggning snarast, dock senast den december 2026. Båda har kommit in med yttranden.

Länsstyrelsen har begärt in och erhållit yttrande från kommunen angående skrivelsen från Miljö- och byggnadsnämnden.

Yttranden

Kungälv kommun

Kungälv kommun har sammanfattningsvis framfört att i den politiskt beslutade planeringen "VA i kustzon" slås utbyggnadsordningen för vattentjänster fast och det är denna planering man arbetar efter.

Kommunen har i karta som bifogas yttrandet markerat de fastigheter man anser är i behov av kommunal va-lösning men anger också att man prioriterar de så kallade A-områdena i "VA i kustzon" (Tjuvkil, Kovikshamn, Ytterby-GRYAAB, Ytterby-Solberga).

Kommunen håller på att ta fram en va-plan för hela kommunen där VA i Kustzon kommer att inarbetas. Här kommer man att göra en bedömning huruvida området Harestad föreslås bli ett kommunalt verksamhetsområde. Arbetet med va-planen bedöms pågå under 2014 och färdigställas under 2015. Kommunen har inte gjort någon ekonomisk bedömning av en utbyggnad av VA- anläggningen till Harestad.

Efter att Länsstyrelsen har kommunicerat ett förslag på beslut har kommunen ytterligare framfört att man i arbetet med framtagande av va-planen kommer att bedöma om de aktuella områdena ska få en högre prioritering än andra områden i VA i kustzon.

Kommunen framför i sitt yttrande över Miljö- och byggnadsnämndens skrivelse att ett datum inte kan bestämmas för utbyggnad av kommunalt verksamhetsområde för områdena utmed Nordre älv, innan va-planen är färdigställd.

Miljö- och byggnadsnämnden

Miljö- och byggnadsnämnden framför sammanfattningsvis att idag utgörs avloppshanteringen i området nästan uteslutande av enskilda lösningar. Vad gäller vattenförsörjningen är enskilda grundvattentäkter den vanligaste förekommande lösningen. Ett antal fastigheter utmed Kornhallsvägen är dock anslutna till den vattenledning som kommer från Kärna samhälle, en privat ledning med avtal med kommunens va-verk. Ett mindre antal fastigheter är anslutna till den vattenledning som kommer från Säve (Göteborg) och som förser Nereby pojkhem med dricksvatten. Kungälv kommun har mottagit information från Göteborgs vattenverk att ledningen från Säve inte klarar av fler användare på grund av att ledningen är underdimensionerad.

Nämndens uppfattning är att dagens lösningar är otillfredsställande. Många avloppsanläggningar klarar inte dagens krav på reningsreduktion och utgör en olägenhet för människors hälsa och miljön. Många fastigheter har även enskilda grundvattentäkter med bristande kvalitet på vattnet och i många fall även problem med att brunnen inte levererar tillräckligt med vatten.

De aktuella områdena har tidigare omfattats av utredningar för att undersöka möjligheten till att få till stånd en samlad avloppslösning. Undersökningar/utredningar har skett via inventeringar, möten med boende i området och genom rådgivning. Dessa utredningar har dock inte resulterat i några åtgärder. Boende i området har inte kunnat enas om någon lösning och fastighetsägare saknar incitament till att åtgärda rådande situation.

Miljö- och byggnadsnämnden har på karta markerat de områden som man anser bör omfattas av 6 § lagen om allmänna vattentjänster. För att säkerställa att resterande områden klarar gällande utsläppskrav kommer detta ske genom tillsyn och rådgivning till aktuella fastighetsägare.

Miljö- och byggnadsnämnden sammanfattade inställning är att vatten- och avloppssituationen i aktuellt område inte är hållbar och utgör en olägenhet för människors hälsa och miljön. En samlad lösning måste till snarast och miljöenheten gör bedömningen att detta bör omfattas av kommunalt ansvar i enlighet med 6 § lagen om allmänna vattentjänster. Detta för att säkra en hållbar dricksvattenförsörjning samt för att minska belastningen från undermåliga enskilda avloppsanläggningen till Natura-2000 området, Nordre Älvs estuarium. En minskning av utsläpp från enskilda avloppsanläggningar ligger i grunden för att klara miljö kvalitetsnormerna avseende vattenkvalitet.

Efter att Länsstyrelsen har kommunicerat ett förslag på beslut har Miljö- och byggnadsnämnden ytterligare sammanfattningsvis framfört att:

- VA i Kustzon inte är en kommunövergripande va-planering eller ens kommunövergripande va-utbyggnadsplan.
- Det förslagna datumet, 31 december 2026 för när spillvatten och dricksvatten skall tillgodoses genom en allmän va-anläggning inte följer länsstyrelsen egen vägledning. En rimlig tidsperiod skulle kunna vara högst fem år.
- Ekonomisk bedömning för enskilda fastighetsägare samt kommunens Va-verk.

Man bedömer att kartan i beslutet inte är tillräckligt utförlig för att adressaten, eller tillsynsmyndigheten, ska kunna veta om villkoren i föreläggande är uppfyllda eller ej när åtgärder är utförda.

Att från Länsstyrelsens sida förelägga om åtgärd till 2026 uppfyller inte huvudregeln om att den behövliga anläggningen ska komma till stånd så snart som möjligt. Visserligen bör det vara så att då det gäller att kommunen ska uppfylla skyldigheten snarast behöver hänsyn tas till tid för budgetering, projektering och genomförande, och lagen har även kompletterats med en skrivning i 17 §, som säger att trots vad som sägs i 16 § får huvudmannen vänta med att utföra de anläggnings- eller utbyggnadsarbeten som är nödvändiga för att fastighetsägaren skall kunna använda va-anläggningen, om arbetena 1. behöver samordnas med andra arbeten och samordningen annars

skulle väsentligt försvåras, och 2. utförs i den ordning som följer av huvudmannens utbyggnadsplan.

Även om förarbetena till lagen också menar att huvudmannen bör ha rätt att följa en egen, antagen plan för att ordna en allmän va-anläggning, måste det anses självklart att planen kan behöva justeras då och då och att om en utbyggnad är särskilt angelägen i ett visst område bör detta/dessa områden därför prioriteras före andra. I de aktuella områdena är situationen akut både ur miljö- och hälsoskyddssynpunkt. Se miljö- och byggnadsnämndens yttrande tidigare i ärendet.

Det underlag Länsstyrelsen har haft tillgång till och hänvisar till beträffande kommunens utbyggnadsplaner av kommunalt VA är det som kallas VA i Kustzon. VA i kustzon är ett politiskt dokument som syftar till att utreda hur vatten- och avloppsfrågor kan lösas i Kustzonen. Kommunfullmäktige beslutade 2009 att påbörja arbetet med utbyggnaden av kommunala vatten- och avloppsledningar till sex utpekade "A-områden". A-områdena är Aröd, Odsmålsmosse med omnejd, Tjuvkil, Instön, Marstrand och Kovikshamn. Detta underlag är inte övergripande för hela kommunen och VA i kustzon är inte en kommunövergripande va-planering eller ens kommunövergripande va-utbyggnadsplan. Länsstyrelsen har kännedom om att det pågår ett arbete med en kommunövergripande va-planering, men har inte begärt in denna information i ärendet, trots att kommunen (miljöenheten) har frågat om den behövs.

I skriften Tillsyn enligt lagen om allmänna vattentjänster, en vägledning för länsstyrelserna, daterad april 2009 som är framtagen genom Miljösamverkan Sverige framgår följande under 3 kap 6 stycket (Föreläggande om att inrätta verksamhetsområde): "Föreläggandet bör, enligt arbetsgruppens bedömning, ta viss hänsyn till tid för projektering och genomförande. Föreläggandet bör också ta hänsyn till hur kommunens utbyggnadsplaner för allmänt VA ser ut. Om ett område inom rimlig tid är planerat att byggas ut bör tiden i ett föreläggande anpassas efter den utbyggnadsplan som fastställts av kommunen. Länsstyrelsen kan dock göra bedömningen att en utbyggnad är särskilt angelägen i ett visst område och bör prioriteras före andra. Det är därför bra om kommunen yttrar sig över vilka överväganden som gjorts när tidsplanen fastställts. En rimlig tidsperiod skulle, enligt arbetsgruppens bedömning, kunna vara högst fem år."

Miljöenheten anser att det förslagna datumet, 31 december 2026 för när spillvatten och dricksvatten skall tillgodoses genom en allmän va-anläggning inte följer länsstyrelsen egen vägledning. De aktuella områdena omfattas idag inte av någon kommunövergripande va-utbyggnadsplan varvid miljöenheten anser, i enlighet med länsstyrelsen vägledning, att en rimlig tidsperiod skulle kunna vara högst fem år.

Utifrån en ekonomisk bedömning är det mycket tveksamt att ställa höga krav på förbättringar av enskilda avlopp vid exempel ansökningar om förhandsbesked/bygglov eller vid klagomålsärenden (som inte utgör en akut

olägenhet) när kommunalt verksamhetsområde utreds i området. De fastighetsägare som krävs på förbättringar kommer då att tvingas erlagga kostnader för att lösa sitt avloppsutsläpp två gånger (dels vid förbättringen av den befintliga enskilda anläggningen dels vid anslutning till kommunalt verksamhetsområde). Dessutom riskerar Va-verket dyra kostnader för inlösen av sent beviljade enskilda avloppsanläggningar.

Utöver ovan nämnda synpunkter hänvisar miljö- och byggnadsnämnden till tidigare redovisad sammanställning över vattenförsörjning och avloppshantering för fastigheterna i Harestad (MOBN 208/2013, daterad 2013-10-24). En sammanställning som tydlig beskriver den rådande situationen.

Skälen för Länsstyrelsens beslut

Lagstiftning

I 6 § lag (2006:412) om allmänna vattentjänster anges att:

Om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse, ska kommunen

1. bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas, och
2. se till att behovet snarast, och så länge behovet finns kvar, tillgodoses i verksamhetsområdet genom en allmän va-anläggning.

Enligt 51 § lagen om allmänna vattentjänster får länsstyrelsen förelägga kommunen att fullgöra sin skyldighet enligt 6 §.

Beträffande tolkningen av begreppet ”större sammanhang” anges i propositionen till vattentjänstlagen (2005/06:78 s. 42) att kraven på ett ingripande normalt inte får vara begränsade till en eller ett fåtal fastigheter utan ska vara av den art att mer omfattande åtgärder krävs. Hur många som ska vara berörda är framför allt beroende på hur starkt hälsoskyddet gör sig gällande men enligt praxis behövs det åtminstone en något så när samlad bebyggelse av 20-30 fastigheter (jfr prop. 1955:121 s.61).

Av förarbetena till lagen om allmänna vattentjänster framgår vidare att då det gäller skyddet för människors hälsa finns inga direkta krav på olägenheternas omfattning för att det kommunala ansvaret ska uppstå. Detta till skillnad från miljörekvisitet där det enligt förarbetena (prop. 2005/06:78 s. 45) anges att den allmänna anläggningen förhindrar eller väsentligt motverkar påtagliga olägenheter för miljön.

I 17 § Vattentjänstlagen anges att:

Trots 16 § får huvudmannen vänta med att utföra de anläggnings- eller utbyggnadsarbeten som är nödvändiga för att fastighetsägaren skall kunna använda va-anläggningen, om arbetena

1. behöver samordnas med andra arbeten och samordningen annars skulle väsentligt försvåras, och
2. utförs i den ordning som följer av huvudmannens utbyggnadsplan.

När det gäller betydelsen av utbyggnadsplaner anges i proposition 2005/06:78 (sid 69) att eftersom huvudmannen enligt lagförslaget inte längre kommer att kunna bestämma verksamhetsområdet själv, kommer huvudmannen att behöva en större möjlighet att genomföra utbyggnaden efter sin egen planering. Huvudmannen bör ha rätt att följa en egen, antagen plan för att ordna en allmän va-anläggning, så länge detta inte görs i syfte att förhåla genomförandet av beslutet om verksamhetsområdet.

Länsstyrelsens bedömning

Behovet av en samlad lösning

Av handlingarna i ärendet framgår att det i området kring Harestad finns problem med såväl dricksvattenkvaliteten och – kvantiteten samt bristfälliga avloppslösningar. Miljö- och byggnadsnämnden anger att såväl avloppshandlingen som vattenförsörjningen nästan uteslutande utgörs av enskilda lösningar. Många fastigheter har bristande kvalitet på vattnet och i många fall även problem med att brunnen inte levererar tillräckligt med vatten. För att säkra en hållbar dricksvattenförsörjning samt för att minska belastningen från undermåliga enskilda avloppsanläggningar till Natura 2000- området och Nordre Älvs estuarium krävs en samlad lösning för området.

Det har inte framkommit uppgifter i ärendet som gör att Länsstyrelsen har skäl att göra en annan bedömning. Det finns därmed behov att lösa både dricksvattnet och avloppet gemensamt i området.

Länsstyrelsen anser att det område vari Anna Vainios fastighet ingår utgör ett sådant större sammanhang som avses i 6 § lagen om allmänna vattentjänster. Av inkomna handlingar framgår att såväl Miljö- och byggnadsnämnden som kommunen anser att även de områden som bifogad karta anger omfattas av 6 § lagen om allmänna vattentjänster och att kommunen därmed är skyldig att ordna med allmän va-anläggning inom alla dessa områden. Länsstyrelsen har inte anledning att göra en annan bedömning än Miljö- och byggnadsnämnden och kommunen vad det gäller behovet av en samlad lösning och anser därmed att det är kommunens ansvar att se till att behovet av dricksvatten och avlopp tillgodoses i de områden som framgår av bifogad karta.

Tid för utbyggnad

Enligt 6 § lagen om allmänna vattentjänster ska ett konstaterat behov av vattentjänster för en befintlig bebyggelse snarast tillgodoses. Huvudmannen får dock vänta med att utföra anläggningsarbeten om förutsättningarna enligt 17 § lag om allmänna vattentjänster är uppfyllda. Enligt vad som anges i 17 § bör bland annat en plan för va-utbyggnad kunna utgöra underlag för att motivera en viss utbyggnadsordning.

Kommunen har i karta som bifogas yttrandet markerat de områden man anser är i behov av kommunal va-lösning men anger också att man prioriterar de så kallade A-områdena inom ramen för arbetet med VA i kustzon. De nu aktuella områdena ingår inte i denna utbyggnadsplan. Utbyggnadsplanen enligt VA i kustzon beslutades år 2006 och den senaste revideringen av tidplanen gjordes den 21 november 2013. Utbyggnadsplanen sträcker sig fram till år 2024. Kommunen håller också förnärvarande på med arbetet att ta fram en va-plan för hela kommunen där de aktuella områdena kommer att hanteras. Arbetet med detta kommer att färdigställas under 2015.

Kommunen kan alltså inte idag ange när en utbyggnad av VA kan bli aktuell för de områden som berörs av förevarande beslut, då detta ska utredas i det pågående arbetet med va-planeringen för hela kommunen. Länsstyrelsen anser att arbetet med att ta ett helhetsgrepp om va-frågorna i hela kommunen är positivt. Detta är dock inget Länsstyrelsen kan invänta resultatet av innan beslut fattas utan Länsstyrelsen har att förhålla sig till den planering kommunen har i dag och som sträcker sig fram till år 2024. Mot bakgrund av det arbete som kommunen genomför, den långsiktiga planering man har idag och att Länsstyrelsen anser att det inte framkommit tillräckligt starka skäl att frångå denna planering beslutar därför Länsstyrelsen att utbyggnaden ska vara genomförd senast den 31 december 2024.

Övrigt

Länsstyrelsen vill uppmärksamma kommunen på att detta beslut inte befriar va-huvudmannen från skyldigheten att söka sådant tillstånd som kan krävas enligt annan författning och som kan bli aktuellt för ledningsdragningen. Alla ledningsdragningar ska därför anmälas till Länsstyrelsen för samråd enligt 12 kap 6 § miljöbalken.

Arbeten i vatten kräver ofta tillstånd enligt miljöbalkens bestämmelser om vattenverksamhet (11 kap miljöbalken). Ansökan om tillstånd till vattenverksamhet prövas av Mark- och miljödomstolen. Om det är uppenbart att åtgärderna kan ske utan att allmänna eller enskilda intressen kommer till skada behövs dock inget tillstånd (11 kap 12 § miljöbalken) utan det räcker med en anmälan till Länsstyrelsen. För att avgöra effekterna av arbetena krävs därmed samråd med Länsstyrelsens även i denna fråga.

Om fornlämningar berörs av arbetena ska samråd enligt kulturminneslagen hållas med länsstyrelsen. Tillstånd kan komma att krävas. Information om

fornlämningar kan fås via länsstyrelsens hemsida eller Riksantikvarieämbetets sökfunktion "Fornsök".

I detta ärende har biträdande miljödirektör Jörgen Hammarström beslutat och länsmiljöingenjör Cecilia Niklasson varit föredragande. I handläggningen har även länsjurist Ann Lundahl deltagit.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas till Statens va-nämnd, se bilaga 2. Enligt 52 § lag (2006:412) om allmänna vattentjänster är det dock enbart kommunen som har rätt att överklaga Länsstyrelsens beslut om föreläggande enligt 51 § samma lag.

Jörgen Hammarström

Cecilia Niklasson

Bilaga

1. Karta
2. Hur man överklagar

Kopia till:

Miljö- och byggnadsnämnden, Kungälv kommun
Anna Vainio, Nerebyskogens väg 13, 442 74 Harestad
Ann Lundahl, Rättsenheten
Karolina Von Mentzer, Kulturmiljöenheten
Paula Franco de Castro, Samhällsbyggnadsenheten
Maria Ericsson, Naturvårdsenheten
Aster Asgedom, Vattenvårdsenheten

Bilaga 1

567-26890-2013

